

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Finn Erlend Ødegård
+47 92 85 84 95

Vår dato
20.06.2024
Deres dato
21.03.2024

Vår referanse
24/00291-16
Deres referanse
24/688

Hørings svar - Forslag til ny gjødselbrukforskrift

Norges Bondelag viser til forslag til ny forskrift om lagring og bruk av gjødsel, som 20.03.2024 ble sent på høring av Landbruks- og matdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Helse- og Omsorgsdepartementet. Høringsfristen er 20.06.2024. Norges Bondelag gir med dette våre innspill til den nye gjødselbrukforskriften.

Generelle merknader

Husdyrgjødsel og mineralgjødsel er avgjørende innsatsfaktorer for å oppnå gode avlinger og økt matproduksjon. En bedre utnytting av husdyrgjødsel vil styrke jordhelsen, redusere behovet for mineralgjødsel og redusere utslipp av næringsstoffer til luft og vann. For å øke sjølforsyninga og ha landbruk over hele landet foregår mye av husdyrproduksjonen i områder hvor det er liten eller ingen kornproduksjon. Det skaper utfordringer i enkelte kommuner og regioner hvor det er for mye husdyrgjødsel i forhold til avlingenes behov for plantenæring. En ny gjødselbrukforskrift må ta utgangspunkt i det jordbruket vi har i dag og sikre at bonden kan gjøre nødvendige tilpasninger på sin gård. Det er herunder avgjørende at det gjøres avveininger mellom hensynet til miljø og målet om å opprettholde og øke matproduksjonen. Norges Bondelag mener det er viktig å få på plass et nytt gjødselregelverk for å sikre forutsigbarhet for bøndene.

Norges Bondelag har følgende hovedmerknader til høringsforslaget:

- **Det gis støtte til innføring av fosforgrenser med mulighet til å velge balansegjødsling.**
- **Fosforgrensene må settes slik at det store flertallet av husdyrproducentene kan gjødsle etter fosforgrensene, mens balansegjødsling er et alternativ.**
- **Klimatiske og agronomiske hensyn ved produksjon av grovfôr og såing av høstkorn gjør at fristen for å spre organisk gjødsel om høsten må settes seinere enn 1. september.**
- **Overgangsordningen for utvidelse av gjødsellager og bygging av tak over lager må ha en varighet som gir husdyrproducentene rimelig tid til å skaffe finansiering og bygge.**
- **Alle nødvendige verktøy og hjelpemidler som bonden trenger for å følge forskriften, må være på plass før forskriften kan vedtas.**
- **Forslaget om å opprette et register for data fra jordprøver på skiftenivå med offentlig innsyn avvises. Bonden må selv kunne hente ut nødvendige jordprøver på sitt bruk og ha eierskap til dataene.**

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Merknader til de ulike bestemmelsene i forskriften

§ 2. Virkeområde

Departementene foreslår i § 2 at virkeområdet til forskriften utvides, slik at også bruk av mineralgjødning omfattes av forskriften i tillegg til lagring og bruk av organisk gjødning. Selv om høringsforslaget kun regulerer bruk av fosforholdig mineralgjødning, gir forskriften hjemmel til å regulere all bruk av mineralgjødning på jordbruksarealer.

Norges Bondelag viser til at gjødning er en avgjørende innsatsfaktor for å oppnå gode avlinger og matsikkerhet. Bruk av mineralgjødning reguleres best gjennom bruk av gjødningplaner og må tilpasses klimatiske og agronomiske forhold i vekstsesongen.

§ 6. Krav til håndtering av husdyrgjødning ved utendørs dyrehold

Departementene foreslår i § 6 at innretninger hvor dyr og husdyrgjødning samler seg, slik som luftegård, utegård, fôrings-, drikke- og hvileplasser, skal plasseres på steder hvor grunnforholdene gir god infiltrasjon og i tilstrekkelig avstand fra vannforekomster til at det ikke medfører fare for forurensning.

Norges Bondelag viser til at mange husdyrprodusenter setter fôringskorger oppå berg for å unngå gjørmeg og dårlig dyrevelferd. Slik forslaget er utformet, vil det også være umulig å lage fast tett dekke for enklere å kunne skrape vekk gjødning fra området. Norges Bondelag mener krav om god infiltrasjon kan lage problemer flere steder og foreslår at følgende ordlyd tas ut: "på steder hvor grunnforholdene gir god infiltrasjon og".

§ 7. Krav til utforming av lager for husdyrgjødning og annen organisk gjødning

Departementene foreslår i § 7 at lager for urin, svinergjødning og biorest med mindre enn 25 prosent tørrstoff skal ha tak eller annet dekke som begrenser fordampning til luft. Dekket må likevel sørge for nødvendig ventilering av farlige gasser.

I høringsnotatet er det beskrevet at tett dekke i form av tak eller presenning har særlig god effekt mot ammoniakktlipp, men mindre effekt på utslipp av metan og lystgass. Norges Bondelag viser til at NIBIO i rapport 8, 203 i kapittel 4.1.2, konkluderer med at tett dekke i form av tett tak på lager samlet sett vil gi økte klimautslipp. Vi mener det ikke foreligger god nok faglig kunnskap til at det kan forskriftsfestes krav om bygging av tak eller fast dekke over lager for svinergjødning. Norges Bondelag støtter uttalelsen fra Norsvin på dette punktet og ber om en faglig utredning av hvilken type tak eller dekke som samlet gir best effekt for utslipp av ammoniakk, lystgass og metan før det fastsettes krav om tak eller dekke i gjødningbrukforskriften.

§ 8. Lagring og plassering av tørr organisk gjødning direkte på bakken

Departementene foreslår i § 8 at organisk gjødning med mer enn 25 prosent tørrstoff, som er mottatt utenfra og som er klar til bruk, kan kun lagres innenfor tillatt spredeperiode, jf. § 14.

Det blir hvert år tilført slam på om lag 25 000 dekar jordbruksareal i Norge. Dette er i hovedsak arealer hvor det dyrkes ettårige vekster som korn og oljevekster og hvor tilgangen til husdyrgjødning er liten. Innstramningen i regelverket fører i praksis til at slam kun kan kjøres ut i perioden etter 1. mars og fram til våronna er i gang. Norges Bondelag vil påpeke at det skaper logistikkmessige utfordringer for slambransjen å klare å kjøre ut alt slammet i løpet av denne korte perioden.

§ 9. Krav til oppsamling av silopressaft og lagring av fôr på bakken

Departementene foreslår i § 9 at rundballer, og annen midlertidig lagring av fôr med tilsvarende begrenset avrenning, kan plasseres direkte på bakken i inntil tre år. Lagringen skal skje på steder hvor grunnforholdene gir god infiltrasjon, og i tilstrekkelig avstand fra vannforekomster til at det ikke medfører fare for forurensning.

Norges Bondelag viser til at rundballer med høy tørrstoffprosent omtrent ikke danner pressaft. Ifølge Norsk Landbruksrådgivning blir krav om lagerplassens infiltrasjon og maksimalt 3 års lagring ikke relevant for rundballer som er tørrere enn 25 prosent tørrstoff. Norges Bondelag viser til at der hvor det er et problem at gnagere lager hull på plasten, blir det ofte anbefalt å lagre rundballene på oppgruset plass, eller plass med fast dekke. Lagres disse i tilknytning til

driftsbygning vil man også ha mulighet til å drive kjemisk gnagerbekjempelse, noe som er forbudt dersom rundballer lagres i jordekanten. Hjemkjøring og lagring av rundball er også anbefalt der man har problemer med at hjortedyr ødelegger rundballer.

§ 12. Krav til lagerkapasitet

Departementene foreslår i § 12 å videreføre kravet om minimum åtte måneders lagerkapasitet for egen produksjon av husdyrgjødsel med mindre enn 25 prosent tørrstoff. Krav til spredetidspunkt i § 14 fører imidlertid til at mange husdyrbønder likevel blir nødt til å utvide lagerkapasiteten. I følge LMD`s presentasjon av høringsforslaget er det anslått at 300 griseprodusenter og 900 melkeprodusenter trenger å utvide gjødsellager som følge av forskriftsendringen. Med en anslått byggekostnad på 500 000 kroner per lager, gir dette et investeringsbehov på 600 mill. kroner. Det gis i § 36 overgangsregler frem til 2027 for husdyrprodusenter som ikke har tilstrekkelig lagerkapasitet, hvor de kan spre gjødsel uten nedmolding på eng fram til 1. oktober, og med nedmolding fram til 1. november.

Norges Bondelag støtter at kravet om 8 måneders lagerkapasitet videreføres. Husdyrprodusenter som må utvide lagerkapasiteten har mulighet til å søke tilskudd til investering over IBU-ordningen slik at den økonomiske belastningen reduseres. IBU-ordningen skal bidra til omstilling av små og mellomstore bruk i hele landet og har stor pågang av søknader. Herunder er investeringsstøtte til bygging av løsdriftsfjøs for melk og ammeku et prioritert område som legger beslag på en stor del av potten i mange fylker.

Norges Bondelag mener IBU-potten på nåværende tidspunkt ikke stor nok til å dekke behovet for investeringstilskudd til bygging av tilstrekkelig antall gjødsellager fram til 2027. Vi mener også at de anslåtte byggekostnadene for bygging av 1200 gjødsellager er for lave. Norges Bondelag ber med begrunnelse i dette om at overgangsordningen jf. § 36, forlenges til 2035.

§ 14. Krav til spredetidspunkt

Departementene foreslår i § 14 å innskrenke perioden for spredning av organisk gjødsel til perioden 1. mars - 1. september. § 31 åpnes det opp for at Statsforvalteren kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om senere spredetidspunkt enn det som følger av § 14 første ledd i områder nord for Trøndelag og innlandsområder over marin grense der vekstsesongen i snitt de siste ti årene har startet etter 1. mai. I slike områder kan spredning med nedmolding tillates frem til 1. november, og uten nedmolding på eng frem til 1. oktober uten påfølgende høsting eller etablering av plantevekst. Adgangen til å tillate senere spredetidspunkt er begrenset til områder der vannforekomstene oppfyller målene i vannforskriften, og ikke står i fare for å få forverret tilstand.

Norges Bondelag viser til at det er store klimatiske forskjeller for når vekstsesongen starter og slutter fra Agder i sør til Finnmark i nord, og fra lavland til fjell. Det er avgjørende at forskriften gir tilstrekkelig fleksibilitet, slik at husdyrprodusentene kan utnytte lang vekstsesong utover høsten og tidlig vår. Norges Bondelag støtter hovedprinsippet om at det skal høstes en avling eller etableres plantevekst etter siste spredning. Samtidig kan det på steder med mye nedbør være vanskelig å få spredt husdyrgjødsel til rett tid på høsten uten å ødelegge enga med kjøreskader.

Norges Bondelag mener klimatiske og agronomiske hensyn ved produksjon av grovfôr gjør at fristen for å spre organisk gjødsel om høsten settes til 15. september. Norges Bondelag mener fristen for å spre husdyrgjødsel på arealer til høstkorn må settes til 20. september, slik at den samkjøres med frist for å så høstkorn fram til 20. september jf. forskrift om regionale miljøkrav i jordbruket i Østfold, Akershus og Oslo. Norges Bondelag viser til at våren kommer allerede i februar på de tidligste stedene i landet, og at det er viktig å kunne spre husdyrgjødsel på innmarksbeitene når vekstsesongen starter. Vi ber om at det tillates å spre husdyrgjødsel om våren fra 15. februar på arealer med tidlig vår.

§ 15. Krav til spredning

Departementene foreslår i § 15 at organisk gjødsel som spres på åpen åker må moldes ned innen 18 timer.

Det er i strid med beskrivelsen av forslaget på side 34 i høringsnotatet, hvor det står at kravet om nedmolding skal gjelde ved spredning på åpen jord, og ikke åpen åker som i dag. Begrunnelsen er

at krav om nedmolding vil fortrinnsvis måtte oppfylles gjennom bruk av jordarbeidingsutstyr i form av plog eller harv, noe som kan være mindre ønskelig dersom ikke jordarbeiding også gjøres av andre grunner, og som kan bryte med miljøkrav som er innført i noen områder rundt Oslofjorden om å avstå fra jordarbeiding. Det står videre at krav om nedmolding i det nye regelverket derfor vil være avgrenset til gjødsel spredt på jord som allerede ligger åpen. § 14 stiller krav om å høste eller etablere plantevekst etter siste spredning, og spredning både på åpen jord og i stubbåker vil derfor forutsette påfølgende etablering av ny plantevekst. For å kunne spre gjødsel på sensommeren på stubbåker båndlagt mot jordarbeiding, vil egnede løsninger være å kombinere gjødselspredning med direktesåing eller med undersådde fangvekster.

Norges Bondelag ber om at paragrafen rettes til ordlyden «åpen jord» jf. beskrivelsen i høringsnotatet. Vi ber videre om at paragrafen gjøres mer pedagogisk. Det er slik paragrafen står nå vanskelig å forstå hvorfor kravet om nedmolding ikke omfatter stubbåker.

§ 16. Godkjent spredeareal

Departementene foreslår i § 16 at spredning av gjødsel bare kan skje på fulldyrket og overflatedyrket jord, godkjent innmarksbeite, grøntareal og anlegg for dyrking av mat-, fôr- eller prydvekster. Det følger videre av § 31, overgangsregler, at innmarksbeiter frem til utgangen av 2027 kan tilføres mineralgjødsel uten at arealet er godkjent etter § 16 så lenge det foreligger gjødslingsplan fra 2022 eller 2023, som dokumenterer at arealet før ikrafttredelse av denne forskrift ble tilført mineralgjødsel. For at arealet skal ha formell status som innmarksbeite må det kartlegges og registreres som innmarksbeite i NIBIOs arealklassifiseringssystem AR5. Før beitet kan nyttes som spredeareal for husdyrgjødsel må det foreligge en godkjenning fra kommunen.

Mange husdyrprodusenter har i dag innmarksbeiter som ikke er godkjent for spredning av husdyrgjødsel. Innføringen av nye fosforgrenser vil imidlertid føre til at svært mange husdyrbønder nå vil måtte søke om å få innmarksbeitene godkjent som spredeareal. I tillegg anslås det i høringsforslaget at det etableres om lag 15 000 daa nye innmarksbeiter hvert år som også trenger godkjenning.

Norges Bondelag er bekymret for at kommunene ikke har kapasitet til å godkjenne alle innmarksbeitene som vil bli søkt godkjent som spredeareal. Bondelaget mener det må gis overgangsordninger i § 31 som sikrer at husdyrbønder som har søknader om godkjenning av innmarksbeiter til behandling, får utsettelse fram til søknaden er behandlet.

§ 17. Vegetasjonssone som er båndlagt mot spredning

Departementene foreslår i § 17 at det i vegetasjonssone mot vassdrag, jf. vannressursloven § 11, forskrift om nydyrking § 6 og forskrift om produksjonstilskudd § 4 fjerde ledd, ikke skal tilføres gjødsel. Ved spredning av gjødsel på innmarksbeite skal avstanden til vassdrag være minst 6 meter målt fra ytterkant av utstyrets normale rekkevidde.

Norges Bondelag mener forskriften må bruke samme definisjon av vassdrag som vannressursloven § 3, «årssikker vannføring». Dersom veigrøfter i beiter tas med i avstandskravet, vil store deler av beiten bli umulig å gjødsle, da veiene er bygd for å kunne kjøre på med gjødselutstyr hvor man skyter/kaster ut gjødsla ifra. Bondelaget mener videre at avstandskravet for å spre husdyrgjødsel må være tre meter, som er likt med avstandskravet som gjelder for bruk av plantevernmidler. Småbekker som bukter seg gjennom et beite vil kunne beslaglegge store arealer dersom avstandskravet settes til 6 meter.

§ 19. Begrensning for nitrogen i sårbare områder

Departementene foreslår i § 19 at bestemmelsene om Nitratdirektivet i gjeldende forskrift videreføres. Nitratdirektivet setter en grense for maksimalt tillatt mengde nitrogen spredd som husdyrgjødsel til 17 kg N/daa i nedbørfeltet til Haldenvassdraget og Glomma, samt indre Oslofjord. Regelverket for nitrogen har i praksis vært en tillitsbasert bestemmelse hvor bøndene i hovedsak har forholdt seg til spredekravet på 4 daa/gjødseldyrenhet. Når det nå settes fosforgrenser med maksimalt tillatt mengde fosfor per daa, er det også behov for å klargjøre hvordan nitrogengrensen etter Nitratdirektivet skal praktiseres. Nye normtall (Karlengen) viser at gjødsel fra ei melkeku med avdrått på 7-8 tonn melk per år inneholder 128 kg nitrogen. Dersom

det ikke gjøres fratrekk for tap av ammoniakk, vil denne nitrogenmengden kreve et spredeareal som er større enn det fosforgrensene krever.

Norges Bondelag ber om at departementene klargjør hvordan husdyrbønder skal praktisere regelverket etter Nitratdirektivet, og at det gjøres fratrekk for tap av ammoniakk på vei til jorden.

§ 20. Begrensninger for tilførsel av fosfor på jordbruksareal

Departementene foreslår i § 20 at bruk av fosforholdig gjødsel på fulldyrket og overflatedyrket jord enten må følge krav til fosforgrense, eller balansegjødsling.

Fosforgrenser

Departementene foreslår å dele landet i tre regioner med ulike fosforgrenser. Troms og Finnmark er en region med fosforgrense på 2,5 kg P/daa. Dette er høyere enn i resten av landet, og begrunnes med at det i denne regionen er små problemer med eutrofiering i vannforekomstene. Rogaland er en region med fosforgrense på 2,7 kg P/daa. Departementene begrunner dette med at Rogaland har snittavlinger på gras som tilsvarer fosforuttak nær 3,5 kg P/daa, mens typiske grasavlinger i øvrige fylker er 30 % til 60 % lavere. Selv om Rogaland har mange belastede vassdrag, viser disse vassdragene tegn til en mer positiv utvikling enn det som er tilfelle i jordbruksdominerte nedbørsfelt på Østlandet, Vestlandet og i Trøndelag. I tillegg er den pressede situasjonen noe av begrunnelsen for en høyere fosforgrense i Rogaland. Resten av landet er en felles region med den strengeste fosforgrensen på 2,3 kg P/daa. Fosforgrensene innføres gjennom tre trinn som strekker seg over 8 år.

Norges Bondelag støtter innføring av fosforgrenser, med mulighet til å velge balansegjødsling. Balansegjødsling med dokumentasjon av fosforstrømmer vil imidlertid for de fleste husdyrbønder være krevende, og medfører ekstra kostnader. Norges Bondelag mener derfor det er avgjørende at fosforgrensene settes slik at det store flertallet av husdyrprodusentene kan gjødsle etter fosforgrensene, mens balansegjødsling er et alternativ.

Ifølge høringsnotatet vil de nye fosforgrensene være høy nok til å dekke behovet for fosfor også for de som driver økologisk. Foretak som driver økologisk er i større grad avhengig av husdyrgjødsel som dominerende gjødselslag, siden supplering med mineralgjødsel ikke er aktuelt. Norges Bondelag er bekymret for at gjødselgrensene vil få store konsekvenser for økologiske produsenter. Ettersom husdyrgjødsel inneholder relativt lite nitrogen i forhold til fosfor, kan innstramningen medføre at mangel på nitrogen blir begrensende for avlinger innen økologisk produksjon. Grøngjødsling kan bidra til å øke nitrogenverdiene i jord, men dette innebærer at arealene år om annet ikke kan nyttes til høstbare avlinger og gi lavere produksjon av økologiske varer.

Norges Bondelag viser til at melkeprodusenter som i dag sprer 4 daa/gjødseldyrenhet slik gjeldende forskrift tillater, sprer 3,75 kg P/daa. Det er da et stort steg å redusere spredemengden til 3,1 kg P/daa i Rogaland, 2,5 kg P/daa i Troms og Finnmark og 2,8 kg P/daa i resten av landet allerede i 2025. Norges Bondelag mener det må gjøres unntak fra fosforgrensene på nydyrkede arealer som har behov for å øke P-AL verdiene. Det må videre gjøres tilpasninger for dyrking på myr. Det må avklares hvordan man skal håndtere krav til fosformengde i år hvor man har to kulturer – f.eks. etablering av høstkorn eller raps etter en annen kultur.

Norges Bondelag vil påpeke at det er flere fylker enn Rogaland hvor husdyrprodusenter oppnår høye avlinger med 3,5 kg P/daa. I tillegg til klima handler dette om agronomi og driftsmetoder. Norges Bondelag ber om at fosforgrensene i Rogaland også kan gjelde i andre regioner hvor det høstes grovfôravlinger med høye fosforverdier.

Norges Bondelag støtter at det på innmarksbeiter godkjent for spredning kan tilføres 2 kg P/daa/år.

Balansegjødsling

Departementene foreslår at foretakene kan velge mellom enten å følge de generelle fosforgrensene, eller følge et krav om at forholdet mellom fosformengder som tilføres og tas ut i avlinger er 1:1 eller bedre. Bruk av denne adgangen innebærer en meldeplikt til kommunen og forutsetter at bonden kan dokumentere fosforbalansen med jordprøver eller med oversikt over

fosforstrømmer. Balanse gjødsling er mer administrativt krevende enn å følge en fosforgrense. Bakgrunnen for at balanse gjødsling har kommet inn som et alternativ er rapporten «*Oppdatert faggrunnlag for redusert fosforutslipp fra husdyrproduksjonene i Rogaland*» som er utarbeidet av Harald Volden. Ved bruk av NLR-Kretsløpstolken ble det beregnet næringsregnskap på syv gårder som driver storfeproduksjon i kombinasjon med enten svin eller sau. Når dette er det eneste faglige grunnlaget for å fremme balanse gjødsling som gjødslingsmetode, uten at det er utarbeidet hjelpemidler som bonden kan bruke for å lykkes, skaper det utfordringer. Det finnes verktøy i dag for næringsstoffbalanser, men disse er arbeidskrevende og flere opplysninger må hentes manuelt. I tillegg må det gjøres en del subjektive vurderinger. Herunder er tap av avling til vilt og tamrein en vesentlig faktor som må inngå i regnestykket ved balanse gjødsling. Hjortevilt, gjess og tamrein på innmark påfører landbruket hvert år store avlingstap. Gjennom forsøk som er utført av Norsk Landbruksrådgiving er det flere steder dokumentert at hjort spiser opp mot 70 % av grovfôravlinga på enkelte skifter. Tilsvarende er det flere steder dokumentert store avlingstap forårsaket av grågås, kvitkinngås, kortnebbgås og tamrein på innmark.

Norges Bondelag mener det er mange detaljer som må på plass før balanse gjødsling kan tas i bruk. Herunder vil vi peke på følgende:

- Det må utvikles et enkelt verktøy som bonden kan bruke for å dokumentere fosforstrømmene på sitt gårdsbruk. Klimakalkulatoren bør vurderes som aktuell applikasjon.
- Det må utvikles enkle metoder for beregning av avlingstap forårsaket av ville gjess, hjortevilt og tamrein.
- Det må utvikles enkle metoder for beregning av avlingstap på grunn av flom eller tørke.
- Det må utvikles enkle metoder for beregninger når jord leies bort med vekstskifte til fosforkrevende grønnsaksproduksjon.
- Det finnes lite kunnskap om P-Al metoden som instrument for å dokumentere balanse gjødsling. Før metoden tas i bruk må det avklares hvor stort avvik i P-Al verdiene over en 4-års periode som kan tillates. Det må videre testes at analysemetodene mellom laboratoriene ikke bidrar til forskjeller i P-Al.
- P-Al-metoden er ikke egnet på myrjord. For disse arealene må det utvikles en sikrere metode.
- Regelverket må tillate et slingringsmonn for bonden dersom det ikke lykkes å oppnå fosforbalanse etter fire år.

§ 21. Adgang til høyere forfortilførsel for særlig fosforkrevende vekster

Departementene foreslår i § 21 at det for produksjon av poteter, grønnsaker, frukt og bær som er særlig fosforkrevende kan gjødsles etter behov, gitt den aktuelle vekstens forventede fosforbehov og fosfornivåer i jord, målt gjennom jordprøver i tråd med § 29.

Norges Bondelag mener det bør defineres et minsteareal, hvor innmelding til offentlig register er unødvendig. For eksempel kan en potetåker på mindre enn 2 daa være fritatt kravet om innmelding. Norges Bondelag viser til at også fôrmais trenger mye fosfor for å vokse, og bør inn på lista over fosforkrevende vekster som er fritatt fra fosforgrensene.

§ 22. Særlige krav til bruk av gjødsel med avløpsslam

Departementene foreslår i § 22 at det settes spesifikke krav til bruk av avløpsslam på ulike typer arealer.

Avløpsslam inneholder mye organisk materiale som er positivt for jordstrukturen og jordas evne til å holde på vann. Fosfor i avløpsslam er hardt bundet på grunn av felling med jern og aluminium. Likevel kreves det i forskriften lavere P-AL enn 14 for å kunne bruke avløpsslam. Norges Bondelag mener denne grensen er for streng og vil kunne begrense bruken av avløpsslam i kornområdene.

Mattrygghet er avgjørende for forbrukernes tillit til norsk matproduksjon. Norges Bondelag er bekymret for at resirkulering kan føre til akkumulering av uønskede stoffer på dyrket jord. Det er særlig innholdet av medisiner, antimikrobiell resistens, organiske miljøgifter, tungmetaller og mikroplast som skaper bekymring. Norges Bondelag mener bruken av organiske gjødselprodukter

fra eksterne leverandører må begrunnes med avlingenes behov for næringsstoffer og ikke samfunnets behov for å bli kvitt problemavfall. Norges Bondelag mener det må stilles større krav til fjerning av uønskede stoffer i avløpsslam før det kan benyttes som gjødsel på jordbruksarealer. Vi viser her til kvartærrensing som er en avansert metode for rensing av mikroforurensninger og legemidler i EUs avløpsdirektiv.

§ 24. Tillatt bruksmengde av gjødselvarer ut fra tungmetallinnhold

Departementene foreslår i § 24 tillatte bruksmengder av gjødselvarer ut fra tungmetallinnhold.

Norges Bondelag mener det bør stilles krav om deklarasjon ved levering av alle gjødselvarer som overstiger visse grenseverdier for tungmetaller.

§ 25. Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer på dyrket jord ut fra tungmetallinnhold

Departementene foreslår i § 25 at det ikke kan brukes gjødselvarer i tungmetallklasse I, II og III, eller med fosforbaserte grenseverdier for tungmetallinnhold på jordbruksareal dersom tungmetallinnholdet i jorda overskrider verdier oppgitt i tabell.

Norges Bondelag er bekymret for at grenseverdier for tungmetallinnhold i § 25 sammen med § 21 i forslaget til ny gjødselvarerforskrift vil skape problemer for bruk av husdyrgjødsel på jordbrukseiendommer som må kjøpe husdyrgjødsel og annen organisk gjødsel. Vi viser til høringsuttalelse fra NORSØK som beskriver dette mer i detalj. Risikovurderingen fra Vitenskapskomiteen for mat og miljø i 2022 viste at gjennomsnittsverdiene for all husdyrgjødsel ligger i klasse I eller høyere. Det er spesielt verdiene for sink og kadmium som gjør at husdyrgjødsel kommer i klasse I eller høyere. Slik grenseverdiene nå er satt opp i forskriften, vil ikke økologiske bønder uten eget husdyrhold kunne kjøpe husdyrgjødsel. Norges Bondelag ber departementene om å fremskaffe mer kunnskap om tungmetallverdier i jord rundt omkring i landet og vurderer konsekvensene før denne delen av forskriften trer i kraft.

Vi viser videre til at § 25 også inneholder krav om å utføre tungmetallanalyser med nødvendig hyppighet ved risiko for at grensene overskrides. Enkelte deler av landet har fra naturens side mye tungmetaller i jorda. Det framgår ikke av forslaget hvilke områder man trenger tungmetallanalyser av, hvor tett jordprøvene bør tas eller hvor hyppig analysene skal tas. Tungmetallanalyser koster vesentlig mer enn vanlige jordprøver. Priser fra Eurofins viser at vanlige analyser av jordprøver koster 279 kroner eks. mva., mens tungmetallanalyser koster 1 759 kroner eks. mva. Et pristilbud fra Norsk Landbruksrådgiving på normal tett prøvetaking og tungmetallanalyser hos Eurofins av et areal på 1700 daa koster 160 225 kroner eks. mva. Tilsvarende undersøkelse med tett prøvetaking koster 456 179 kroner eks. mva. Norges Bondelag mener nytteverdi og kostnader ved innføring av krav om tungmetallanalyser ikke er tilstrekkelig utredet og ber om at dette tas ut.

§ 26. Krav til gjødslingsplan

Departementene foreslår i § 26 at krav om gjødslingsplan tas inn i gjødselbrukforskriften. Det foreslås å innføre krav om at jordprøver skal tas hvert 4. år, mens gjeldende forskrift stiller krav om jordprøver hvert 8. år. Det stilles videre krav om oppbevaring av planen i fem år.

Norges Bondelag viser til høringsuttalelse fra Norsk Landbruksrådgiving som påpeker at:

- Feilmarginen i analysemetoden er større enn mulig endring i næringsinnholdet i jorda.
- Kost-nytte verdien av jordprøver hvert 4. år tilsier at jordprøvetaking, kombinert med usikkerheten i analysen, ofte ikke er regningssvarende hverken for myndigheter eller bonde
- Gjødslingsplanprogram med god faglig basis viser en stor sikkerhet for utvikling i P-Al, som er den essensielle faktoren i det nye regelverket

Norges Bondelag ber om at det gjeldende kravet om å ta jordprøver minst hvert 8. år videreføres.

§ 27. Krav til journal med dokumentasjon på mottak, bortskaffelse og bruk av gjødsel

Departementene foreslår i § 27 at det innføres krav om å føre gjødseljournal som gir oversikt over hvilken type gjødsel det er gjødslet med, på hvilket areal, på hvilket tidspunkt og i hvilke mengder totalt, som totalfosfor og totalnitrogen. Opplysninger skal oppbevares i minst fem år etter utløpet av det året journalen gjelder for og skal innrapporteres digitalt i offentlig register.

Norges Bondelag støtter at det innføres krav om journal med oversikt over mottak, bortskaffelse og bruk av gjødsel og at journalen skal oppbevares minst fem år etter utløpet av det året journalen gjelder for.

Norges Bondelag avviser forslaget om at journalen skal innrapporteres i offentlig register. Hva den enkelte bonde har gjødslet med på sine skifter er bedriftssensitive data som kan misbrukes dersom dataene kommer på avveie.

På tilsvarende måte som forslaget i § 29 om digitalt jordprøveregister, vil et digitalt journalregister være omfattet av regelverket for behandling av personopplysninger fastsatt i personopplysingslova som gjennomfører personvernforordninga (GDPR).

Norges Bondelag mener staten får dekket sitt behov for å kontrollere at gjødselregelverket blir fulgt ved at bonden er pålagt å føre gjødslingsjournal som skal oppbevares i fem år og kunne fremvises ved kontroll.

§ 29. Uttak og analyse av jordprøver

Departementene foreslår i § 29 at uttak av jordprøver skal utføres av en kvalifisert og uavhengig konsulent i henhold til faglig anerkjente metoder. Jordprøver skal være representative med hensyn til jordvariasjon, størrelse og formen på arealet, og resultater fra jordprøvene skal innrapporteres av jordbruksforetaket digitalt til offentlig register hvert fjerde år.

Norges Bondelag mener bonden etter nødvendig opplæring er kvalifisert til å ta jordprøver på egen gård. Det vil være en unødvendig utgiftspost dersom bonden må leie inn en konsulent til å ta jordprøver på sin egen eiendom.

Norges Bondelag avviser kravet om at jordprøver skal innrapporteres i offentlig register. Norges Bondelag mener at et slikt register vil inneholde opplysninger om identifiserte eller identifiserbare fysiske personer, ettersom de fleste gardsbruk drives av enkeltpersonforetak. Regler for behandling av personopplysninger er fastsatt i personopplysingslova som gjennomfører personvernforordninga (GDPR), og som Norge har forpliktet seg til å gjennomføre i norsk rett gjennom EØS-avtalen. Det vil kreves hjemmel i lov for å kunne opprette et jordprøveregister. Norges Bondelag mener det i dag ikke er tilstrekkelig hjemmel i lov til å opprette et slikt register og mener forslaget må avvises.

Avsluttende merknader:

Gjødseloverskudd

Den nye forskriften treffer hardest i husdyrtette områder med forholdsvis lite dyrka mark. Her vil mange husdyrprodusenter få for lite spredeareal. I Rogaland vil økningen i antall berørte foretak ved endelig grense være i overkant av 1 000 foretak. Gjødsling etter fosforbalanse i kombinasjon med høye snittavlinger for gras, kan samtidig bety at nesten all gjødsla fra andre dyreslag enn svin og fjørfe fortsatt kan finne plass på samme areal som i dag. Gjenstående overskudd som ikke får plass innen Rogaland fylke vil dermed beløpe seg til 250 tonn P fra fjørfe, 100 tonn P fra svin, og 50 tonn P fra andre dyreslag.

Rogaland har gode forutsetninger for å utnytte husdyrgjødsel i biogassanlegg, blant annet med store volumer innenfor korte avstander. Biogassanlegg alene løser imidlertid ikke situasjoner med fosforoverskudd, siden fosforet er i behold i bioresten. Formålet med å anvende husdyrgjødsel til biogass er å hente ut andre verdier som biogass, reduserte metanutslipp og samtidig skaffe mer rasjonell håndteringskjede for å omfordele gjødseloverskuddet dit det trengs. Departementene foreslår ingen tiltak for å fremme

utbyggingen av biogassanlegg.

Landbrukets klimaplan har mål om å kutte 280 000 tonn CO₂-ekvivalenter ved å bruke husdyrgjødsel til biogass. Det er nå flere satsinger på industriell produksjon av biogass basert på husdyrgjødsel, fiskeslam og organisk avfall fra andre sektorer. Fra utbyggerne er det klare forventninger om at jordbruket skal fungere som mottaker av bioresten. Forslaget til ny gjødselbrukforskrift viser at landbruket har svært begrenset kapasitet til å ta imot biorest utenom kornarealene. Biogassanlegg som etableres langs kysten med ensidig husdyrproduksjon og gras må i hovedsak finne alternativ bruk av bioresten.

Norges Bondelag mener staten må ta ansvar for å finne løsninger for den gjødsla som det nå ikke blir plass til som følge av forskriften.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Bjørn Gimming

Finn Erlend Ødegård